

INTERVJU MED ERIK KALLBERG, STRÖMBACKA påhjälpt utav vad

så var de ju varmvatten där.

- Då sitter jag här hos Erik Kallberg i Strömbacka och tänkte börja fråga honom vilket år han är född? Å nagre.
- 1921. alla tre smedjorna då när Du växte upp?
- Och är Strömbackapojke? ullständigt, den här nere här.
- Jajamen. Å den mellerste här den fanns kvar så mycket
- Kan Du berätta någonting om vad din pappa hade för yrke och var ni bodde och så där? Å sen var de väl den öv-
- Ja, min far han var ju vallonsmed. Å vi bodde ju uppe på själva bruke då, men vill säga, den tiden när han levde, den minns jag inte så mycket utav, för att han dog ju när jag var nie år bara. Då kommer jag inte ihåg så mycket utav. Då minns jag väl bara att jag följde mä han mycke, då minns jag ju förstås. De skarpaste minnena man har utav en vill säga, de var väl de - det vill säga avsaknaden utav badmöjligheter hemma, då var de ju förstås. Å smederna dom hade ju i alla fall förmånen när dom sluta på veckan te å få bada i ett kar. Så jag vet att jag var mä nattskift för te att få bada på morron. Fast jag var före nie år, så de kommer jag ihåg. Å de gick två händer
- Så dom hade ett badhus där nere då? det så att de var
- Ja, dom hade - för den tiden vill säga, om man säger för en förty år sen - så hade dom bra sanitära anläggningar där i järnverket - ja, vid smedjan. Då måste man säga, för de fanns inte, de var många industrier som hade sämre ställt då än vad vi hade däruppe. Dit fick ju folk gå å bada för om de var tjugufem öre dom tog eller nånting eller om de var tie öre de kosta för te få den där. När smidjan gick, då värmdes ju ångpannerna ifrån misterhuset

dom som sluta på freda morron vill säga, dom var ju i alla som vi sa utifrån härdarna. Å me lite påhjälp utav ved så var de ju varmvatten där.

- Jaha. Var det i labbe där som står kvar?

- De var i labbe där de ja, liksom i dom där två nedre.

- Gick alla tre smedjorna då när Du växte upp?

- Nej, de här var borta fullständigt, den här nere här, den nedre, å den mellersta här den fanns kvar så mycke som att jag minns. Men då på ena ändan där var klensmedja som rannafolket där arbeta. Å sen var de väl den övre som var kvar, det vill säga som de gick nånting i.

- Vilka arbetstider hade din pappa, vet Du någonting om det?

- Då var väl för de mesta då att dom gjorde runt, som vi sa, dom börja klockan två på en månda eftermiddag å hade helg då på freda morron, dom jobba åtta timmer å vila åtta. De betyder att dom hade två likadana skift varje vecka igenom, dom hade två eftermiddagar å två nätter å två förmiddagar.

- Och det var bara två skiftlag då?

- Ja, de var bara två skiftlag. I regel var de två. De var mycke sällan de var mer, men när de gick två härdar då var de alltjämt två skiftlag, var det så att de var mindre bråttom eller nånting så där, så då gick de bara på tre skiftlag, för då blev de ju mera folk över, mera kunnigt folk så att säga, som kunde smide. Å sen när inte de smältas vallon på den tiden så bruka de va - då gick ju stångjärnssmide, å då var de ju alltjämt två skiftlag. Så att då snurras de ju runt. De blev ju långa helger de där ifrån freda midda å till på månda midda kan man säja, eller på månda kväll då, men särskilt

dom som sluta på freda morron vill säga, dom var ju i alla fall inte människa förrän framåt efter söndagseftermiddan. Det tog ju på så väldigt det där i alla fall, särskilt på sommartid å så där var det ju hett å eländigt.

- En lancashirehärd ska man ju ställa, gjorde man det med en vallonhärd också?

- Ja, det var mycke mera komplicerat än vad det var på en lancashirehärd dä.

- Jaså hur så?

- Ja, jag vet inte, men om vi säger att en lancashirehärd där har man en given ram som man ställer efter men den där givna ramen den fanns inte i en vallonhärd, utan sen var det väl ställningsförfarandet så att säga var väl inte så där oerhört praktiskt. Det gick på märkta kubbar å trästickor så att säga, på min tid fanns det väl åtminstone inte mer än en som skulle kunna ställa en vallonhärd, som var vallonmästare som sas, för det var ju Gustav Rann, han dog väl för en tre-fyra år sen nu. Så jag tror inte det finns någon levande människa förstås som duger till et. Det är klart, att om vi säger som Fernlund å Arvid Rann å dom, visst kunde dom få ihop en vallonhärd, men jag tror inte att det skulle gå riktigt bra för dom.

- Hade dom inte gradbåge å korsmått som ni hade då?

- Nej, dom hade inte nåt korsmått inte, det behövdes inte eftersom det i en vallonhärd bara är en forma, sen är det kall bläster i en, en kopparforma i vallonhärden med en släng inuti, en rörlig släng, å sen ska ju väggarna genom att det är bara en forma, så ska ju blästen gå runt va, å därför behövdes det lutning på väggarna.

- Det låter invecklat det.
- Det var mer invecklat att få det att stämma så att säga. För att det syntes ju när man tog ut smälta ur en vallonhård när det blev bara slaggen å glödhögen kvar, om man drog på blästen då syntes att det blivit en grop mitt ini härden. Å det blev det ju på en lancashirehård å, men där var i alla fall blästen ifrån två håll som möttes ini, men var det riktigt ställt i en vallonhård så skulle ju även den där groppen bli så det syntes pricis som det blev en virvelvind. stod dom, på lancashire där gjorde vi en smälta å bytte
- Har du någon uppfattning om vilket som var arbetssammast, att vara vallonsmed eller lancashiresmed.
- Det var väl otvivelaktigt vallonsmed som var det arbetssammaste för där hade dom ingen hjälpbrytare. Utan där bröts ju allting för hand å gick det då rätt i en vallonhård som man sa, så att järn hade en tendens att gå mot botten, vill säga, särskilt efter när det var, efter vad jag kan förstå, om det var manganrik järn blir det ju gråare, å det där gråa järnet det hade en vilja att gå ner. Det var mera lättsmält, men det kokade ju mycke längre, men de hade då samtidigt den tendensen att det gick ner till botten hårdare, å det kunde gå ner så hårt att det fastna, det var ju när botten blev varm förstås. Å te å ta loss det där med, utan hjälpbrytare, te å hålla ifrån botten utan hjälpbrytare, det var ju oerhört arbetssamt. Jag provade det så hemskt lite, men jag såg ju på gubbarna som kunde jobbet att dom slet illa. Sen var det ju det att dom hade ju för te å kunna, för att få våg på järnet så att säga, så hade dom ju mycke större spett.

- Jaså hade dom det?
- Ja, jag skulle väl tro att dom var dubbelt så tung.
- Jaså?
- Ja, å det var ju helt enkelt för att få hjälp med vågen var på det hela dä förstås.
- Var det bara en smed då, fast han inte hade hjälpbrytare som gjorde en smälta?
- Ja, det var bara en smed.
- Det måste ha varit kolossalt ansträngande.
- Då stod dom, på lancashire där gjorde vi en smälta å bytte men på vallon där var det i regel att dom bytte varje timme, dom stod en timme å sen bytte.
- Dom orkade kanske inte göra färdigt allt?
- Jo, gick det bra kanske dom plockade ut 3-4 vallonsmältor utav olika storlekar så att säga, så det var väl det som var kruzet i vallon te å få det att flyta, så att säga göra ihop å ta ut den där smälten i rätt ögonblick, för att hålla hettan i härden, för stod dom där å söla å skulle ha en stor smälta så hann den kallna, å då försvann hetsen ur härden å då kanske det gick sämre med nästa smälta.
- Vilka var de olika arbetarna som behövdes i vallonsmide, det var mästarn då, vad var det mer för några?
- Det var mästarn, å så var det en vad dom kallar för dräng, men då var det i regel så, å så vart det ju smeder som vanligt, men då var det i regel så att mästarn, å han hade ju en kompis som var smed då förstås, å drängen som det hette, han fick det namnet genom att han skulle vara hjälpkarl åt mästarn när han ställde härden. Å i regel hade han då den ifrån sig en bit, å där så stod man i regel mycke, mycke

andra kompisen med sig, så å sen var det en kolskjutare då förstås, dom var väl bara tre på varje lag.

- Ända in på slutet, kallades det för mästare då?

- Det gjorde det väl egentligen, fast så att säga, titeln var väl inte så officiell som han var längre tillbaka, men det är givet att vid en födelsedagsintervju eller så där hette det väl vallonmästaren. Det gjorde det nog.

- Dom hade inte samma kläder på sig heller som lancashire-smederna?

- Nej, det var väl på grund av att hettan var inte så förförlig som framför en lancashirehärd heller. Dels var ju överbyggnaden så att säga på härden mycke större, det var ju inte dimensionerat på samma sätt, för att en vallonhärd är ju, man kan se upp här nästan ungefär 1 1/2 gång så stor som en lancashirehärd, å det betyder det att värmen hade mera plats att gå den vägen, å sen så var det väl också det som var värme i en lancashirehärd att man hade så att säga ingredienserna till nästa smälta på förvärmning, å det blev ju i regel glödvitt uppe på valvet där, men i en vallonhärd ligger de bägge gösarna lågt i alla fall å som det dropper utav. Så att det var väl mycke dä som gjorde att långskjortorna kom i lancashire, genom att det skulle fläkta upp.

- Man ser på gamla kort att dom hade förskinn, vallonsmeden? Men det har aldrig lancshiresmeden haft heller?

- Nej, å det har väl också med den där spetthistorien att göra. Genom att det var ett så att säga i en lancashirehärd hade man så att säga lättare spett så att man behandlade dom ifrån sig en bit, å där så stod man i regel mycke, mycke

kom man att arbeta med spettet på det viset, det vill säga man bara stod å lyfte upp et å hjälpbrytarn fick ta å, ja, man hade inte spettet så nära, i en vallonhård blev det ju en tyngre grej så att säga, då hjälptes det åt med lårena lite, både i brytningen å i lyftningen, å det gjorde väl dä att dä var väl fråga om ett klädbesparande förstås, detta förskinn. Jag har ett gammalt ett som hänger här ute.

- Jaha, fanns det hopslagare vid vallonhårdarna?

- Inte då särskilt hopslagare utan det fick den som hade fritimme så att säga, han fick slå ihop. Å då höggs ju de där smältorna upp till en viss storlek för att den skulle ju manuellt behandlas sen, den där vallonsmälta när den skulle vällas å räckas till stångjärn, så det fick inte vara för stort, utan man gjorde klumpar på mellan 15-20 kilo nånting skulle jag tro, å då fick som sagt var den som hade fritiden slå ihop den smälta å kolpojken fick ta kantastycken som vi sa.

- Hålla huggjärnet då?

- Ja, han fick ju först å främst hugga av, å blev det flera stycken fick han turas ved att kanta det andra då, så på så vis så lärdes ju den där yngre förmågan som var där egentligen att behandla det där under storhammarn å, så det var väl så det gick till te å lära sig jobbe vill säga, börja som kolpojke å sen matas in, så nån egentlig skolning var det väl aldrig på det där, men sen dom hade varit kolpojke ett par tre år blev det alltid nåt sånt där reserv för nåt skift eller så där, å hur det var så var dom inne i jobbet.

- Fanns det stående hjälpsmeder vid sjukdom?

- Det var nog mycke sällan dä. Det var ju beroende på hur

pass många härdar som gick å så vidare. Det var väl det som var.

- Hur gick det till att bli mästersmed då?

- Ja, det vågar jag inte yttra meg om, om det var en utnämning för lång å trogen tjänst eller nåt sånt där, nåt direkt prov var det ju aldrig förstås efter vad jag kan förstå, det har jag aldrig hört berättas om, men jag skulle väl tro att det var väl som ungefär man utser en verkmästare, att det har varit nån som var haj på et, å så, jag minns inte att det gjordes nån rangskillnad på detta, dessa titlar inom det där, men jag har ju hört berättas utav äldre människor att mästersmeden å så där dom hade vissa förmåner, det vill säga dom skulle vara först i kön när det gällde.

- Inom lancashiresmidet längre tillbaka, då var det ofta så att smederna anställde i sin tjänst dräng å hjälpbrytare som han betalade själv, har du berättats om att det har varit så?

- Det har jag inte hört berättas. Jag har aldrig haft nån tanke på att det skulle ha kunnat vara så här heller. Men annars har jag hört et. Jag vet att far min kom hit från Hedvigsfors som dräng åt mågen som han sa, det var en gammal farbror som bodde på andra sidan här, å huruvida han anställdes utav honom utan genom företaget det vet jag inte å det var ju samma folk som rådde om både Strömbacka å Hedvigsfors,

- Det här labbe, hur länge användes det vid vilskift å?

- Ja, jag ska väl säga, att i regel så var det väl endast

- Jag behöver inget exakt årtal heller.

- Nej, men så mycke vet jag att i början på 40-talet så användes det.

- Längre tillbaks har jag hört berättas att dom låg där hela veckorna å låg bara hemma på söndagkväll.
- Ja, det har jag varit med å gjort å, det var nog i slutet på 30-talet dä.
- Jaså verkligen?
- Ja, särskilt för att jag bodde då på andra sidan sjön i samma farstu som Nickar, å då låg vi ju som bodde på andra sidan kvar i labbe förstås, för dels hade vi långt att gå å det var väldigt skönt till exempel att bara gå in å stolpa å då var det ju brukligt att dom kom fram med maten åt oss.
- Jaså?
- Ja, det var nog många gånger förstås som det var otjänlig väderlek å så där då det ansågs vara mera passande för fruntimret att gå fram med maten än för mannen att gå hem å äta. Tänk att knalla fram med den där matboxen. Å så var det väl mycke när vi låg där att vi var ju så smutsiga att vi kunde ju inte gå hem å lägga oss. Det hade ju kanske inte varit fem timmar på sin höjd som man hade kunnat vara ren, för sen skulle man ju vara lika sotig igen.
- Dom här som räckte ut till stångjärn sen, det var också en speciell yrkeskategori?
- Det var dä, å det var väl i regel samma folk. Samma folk var det väl inte alla, men i mångt å mycke var det samma människor.
- Hur menar du då?
- Det var väl på så vis att i regel så var det väl endast en härd eller också var det alldeles svart på den ändan på smedjan, vid stångjärnssmidet gick, ja, åtminstone på senare tid var det så. Det var väl kanske just det att det var inte

så många som kunde jobbet som gjorde att det blev så, men jag minns förr tillbaka var det kanske annorlunda.

- Vilka olika var det som räckte ut järnet, det var en räckarmästare, så mycke vet jag.

- Ja, det var väl en vällare som var bas för jänget så att säga, eller räknades väl åtminstone som bas, å sedan var det då tre räckare på varje lag, å sen var det några yngre förmågor som var reglerade av hammaren å kolskjutaren då förstås, å så var det i regel en äldre arbetskraft som var eldare till vällugnen. Det bruka ju så att säga vara nådatiden som dom använde till. Om det var nånsom var på gränsen att gå över i pension. Jag minns då farsan var då eldare där å, min morfar var ju eldare där på slutet, det var när han börja komma upp i 65 års åldern då förstås å inte hängde med i, för det var ett hårt tempo den där räckningen den, för den skulle snurra precis varenda minut att dom skulle få nån dags förtjänst då förstås.

- Där gick dom väl också skift?

- Ja, samma sorts skift som på vallon.

- Innan jag glömmet bort det måste jag fråga dig om dom hade några öknamn på härdarna i smedjan?

- Nej, inte här hemma åtminstone. De där öknamnena har ju liksom kommit bort i tiden, å lancashirehärd, åtminstone det var väl så pass nytt att det var omodernt med öknamn.

- Inte på dom gamla vallonhärdarna heller?

- Nej, Det är klart att smederna sinsemellan kanske hade vissa benämningar på dom, men jag tror inte direkt öknamn.

- Jag har hört från andra håll att längre tillbaks i tiden

- Hur hade smederna det ekonomiskt, har ni någon uppfattning

när folk var mera vidskepliga, så kunde dom ha lite kuckel för sig när dom stälde härden, å lägga saker i, å dom trodde att det var nån tomt som såg om deras härd å så där, har du hört dom gamla berätta något sånt?

- Nej, det har jag inte hört som sagt var, jag vet inte, det har väl, det har väl inte förekommit heller. Jag tänker på varför det inte förekommit egentligen här, för jag har inte hört nån som har, ja åtminstone inte på senare tid, ja om vi kallar 30-40 år sen som senare tid, har jag inte hört nåt. Det kanske berodde det där på att de flesta var, det fanns om man tänker efter på dom gubbar som var här, så var det två vitt skilda typer utav de där smederna, till sinnes så att säga, för en del var ju religiös för dom kunde ju inte hålla på med sånt där då förstås å tro på några övriga väsen å dom andra trodde ingenting.

- Så det var två kategorier?

- Så det var inte det där mellanskiktet som gick å trodde på vidskepelse.

- Det låter väl logiskt.

- För om man tar den där historien som säga, om Sving som gick å rulla å var lite på lyran på bruket för jämnan, å det var väl en farbror till mig då som klädde ut sig å hade fått tag på nåt kohorn å satt på huvet, å möter gubben Sving här rätt över förstås å skulle skrämman en då förstås att det var själva den som kom, men han bara helt lugnt svara, jasanya du kommer nu, jag har väntat dig länge jag. Så nåt videskepligt från det hållet fanns ju inte då förstås.

- Hur hade smederna det ekonomiskt, har ni någon uppfattning

om det, dom som arbetade i skogen, kolarna eller dom som arbetade i jordbruk, eller dom som var i Moviken?

- Nja, jag skulle väl tro att ekonomiskt så har det nog varit rätt bra här, men inte på grund utav att dom har haft smidet utan på grund av att dom har haft ett par tre kor varje smed. Det är väl det som har gjort det. Det är så att säga deras extraknäck, eller deras fritidssysselsättning, det var ju detta jordbruk som dom bedrev på sidan med en 4-5 tunnland eller vad dom hade, å det var väl det som hjälpte till att hålla dom så att säga ekonomiskt klar. Men så att jämfört med Moviken å kolarna var det väl ungefär lika. Moviken var ju ett samhälle av ungefär samma typ.

- Jag har hört en del i Moviken har sagt att smederna här uppe, det var väl längre tillbaks, att smederna höll sig lite för mer å kanske såg ner på andra lite grand.

- Ja, det där är väl den vanliga byafejden som har kommit. Det låg väl en viss avundsjuka emellan, byarna emellan, det var en fejd byarna emellan, det minns man ju bara att vi hade ju den uppfattningen förstås att Moviken räknade oss för sämre. Det var fighting, dvs, rätt igenom dä, jag kommer bara ihåg när fotbollen börja på å rulla i början på 30-talet, det var hårdare än AIK dä här på Strömbacka. Då var det nog bara småsaker som händer i allsvenskan i dag. Å då var det ju inte fråga om, den där fotbollen uppslöt ju kring ett allmänt intresse så det var ju gammal-gubbar å tanter lika stridigt.

- Var det samma tvetydiga inställning gentemot folk som bodde ute på vischan om jag så ska säga?

- Njä, det var det väl kanske inte, jag har fått den uppfattningen att Ströbackaborna, ströbackapojkarna var väl sedd, för om man har suttit nere i smedjan där å pratat nöjen, så har dom ju berättat om sina vallfärder, å det tycktes då ha avlöpt lyckligt alla gånger, å kanske det var så för det vill gärna bli så att folk när dom gyttras ihop följer det med å folk pratar mer, kanske dom var lite mera sävligare än Ströbackapojkarna, då, å det där slog an på flickorna som fanns utikring då förstås på dessa fäbodas å så där då, å då blev det ju naturligtvis lite avundsjuka, för det var ju olika föredragssamhet. Brukssnobbarna kallades vi. Så jag tror det var det att dom kanske var lite livligare. Det känner man ju själv. Man behöver ju inte komma ner längre än till fabriken i Iggesund så känner man sig ju på sidan om nu, å så var det väl då.

- Om man talar om inställningen till dom självägande bönderna, hur var den? Jag har fått den uppfattningen ibland att dom hade det väldigt bra ekonomiskt å i sin tur såg ner på brukarna, ligger det någon sanning i det?

- Ja, det var nog någonting som var mycke varierande efter vad jag kan förstå, å det var väl också nånting som var, efter vad jag har fått för uppfattning att det har liksom följt konjunkturen va, för i hårda tider, nu är det ju preskriberat, så nu vågar man väl yttra dä, så smiddes det nog lite på nattskift, det gjordes väl nåt kälksmide å så där på extraknäck, å då gick ju kanske vänskapen ihop en bit, å det där hände väl kanske vid första världskriget å det var ont om mat å så där, å ett kälksmide kanske betalades

samma arbetarbefolkning jämt?

med en halvsäck potatis å så där, så det där var, det kanske många gånger byggdes vänskap på det där, dvs. att dom hade en hemlighet i lag, så det där var nog någonting som var väldigt varierande.

- Här inom samhället Strömbacka, fanns det några rangskillnader då mellan folk som hade olika arbeten?

- Nej, det tror jag inte, åtminstone inte vad jag kan minnas. Det är givet att såna saker som Björklund, han räknades väl för lite finare människa, det är klart att han var chaufför åt förvaltarn, men efterträdaren som kom då, han var ansedd som en vanlig människa, hur det var så var det en vanlig brukspojke som var chaufför åt han, så, men det är klart att Björklund var ju en av de första som hade körkort inom Gävleborgslän, så det var lite extra med honom. Så han var nog ansedd som en liten topp, men annars tycker jag, att av den arbetande befolkningen var det nog inte några större rangskillnader, det var det nog inte. Det var väl då som det ligger en viss mentalitet hos en del nu, att dom som har lite samröre med dom som dom tror står på samhällets topp dom räknas lite högre.

- Om det kom nykomlingar hit, inflyttandes utifrån, var det lätt för dom att anpassa sig i Strömbacka tror du?

- Det tror jag säkert att det var, för särskilt vad det gäller Strömbackaungdomen så har det inte alls varit så där oemottagliga för nytt, utan har han haft svårigheter att anpassa sig, då tror jag säkert att det beror på den inflyttande förstås.

- Var det mycke folk som kom å for här, eller har det varit samma arbetarbefolkning jämt?

- Det har väl varit så att det har varit samma ända tills efter sista världskriget. Hur det var före det vågar jag inte säga, för det är klart att på den tiden smedjorna stod på högkurs då var det ju nog en folkvandring likaså det var överallt. Det var sån där ungdom så att säga. Men annars så har det väl varit så utvecklingen på Strömbacka, Strömbacka har ju så att säga varit dödsdömt åtminstone 3 gånger å det lever kvar än i dag. Första gången minns inte jag så mycke utav, för det var ju 1924-25, några år då, strax efter Iggesund hade köpt Strömbacka var det ju en avflyttning här. Då flyttade en hel del riktigt folk här ifrån, såna som i mångt å mycke har varit med å styrt i Njutångers kommun. Å då var det ju första avtappningen. Sen blev det en avtappning till 1938, då jag vet bland annat att det var en kille här för att begära bostad hos förvaltarn, för han ville gifta sig, men han vart avrådd, för det skulle bildas några mera familjer här. Å då försvann det en hel del ungt folk, bland annat försvann det tre bröder till Nicke här som kom till Iggesund, å det var ju många som försvann, det var ju 10-15 stycken som idag skulle ha haft barn som skulle ha varit omkring 20-25 år å däröver. Men sen kom ju andra världskriget å lancashire var slut, då byggdes det på å då började det komma nya människor hit. Å nu har vi finnarna.

- Ja, nu är det många finska familjer som bor här.

- Fast vi har haft tur, för vi har haft riktigt hyggligt folk. Sen har dom väl en viss rörlighet, dom flyttar härifrån, men vi har inte haft någonting ont utav de där finska svallningarna man hör talas om utan det har nog varit riktigt folk

de där finska pojkarna som har varit här. *det skedde ju*

- Hur har förhållandet varit här mellan dom anställda å bolagsledningen, å dom som dom har haft här, inspektorer å förvaltare under tiderna?

- Ja, det har väl varit på både och då naturligtvis. Det är givet att det har varit duster där. Misstag har väl gjorts på bägge hållena, men annars har det väl varit mera familjärt. Det är väl klart att det har varit mycke varierande de å på grund av olika orsaker. En del har väl så att säga haft kanske försökt på skvallervägen ställt sig in, det finns nog såna å, å hur det mottagandet har varit det vet jag inte men jag tror på samma gång att den ledningen vi har haft här, så har den nog i mångt å mycke sett det där rejäla uppträdandet, jag tror nästan det, åtminstone när det gäller den äldre förvaltarn vi hade här. *I midsommar som hette Kalle Ervström.*

- Längre tillbaks har dom berättat för mig att det var ett sånt där patriarkaliskt system, så att den som bodde här på herrgårn skulle vara liksom en far för alla. Man gick till honom med bekymmer, å det kunde vara väldigt triviala saker som han fick reda upp.

- Ja, det har nog sin sanning att det var så, å det tror jag mycke berodde på att förvaltarn i regel satt med i det kommunala å var med i ett flertal kommunala institutioner som drabba befolkningen på ett eller annat vis, å på så vis räckte det fram ett förtroende, det minns jag bara när morsan var uppe hos förvaltarn å prata familjära saker, som rörde helt enkelt familjen. Men sen att själva umgänget med dom, om man nu kan säga så, det låg nog på ett helt annat plan än det gör idag, för kommer en förvaltare ut idag till en

jobbare här så säger han ju hej å du, men det skedde ju aldrig.

- Så långt kunde man aldrig då gå?

- Så långt gick man aldrig.

- Höll dom sig för sig då å umgicks då tjänstemän å tjänstemän å arbetare å arbetare?

- Ja, det var nog så, men sen har vi haft ett system här när det gäller åtminstone dom lägre tjänstemännen som har gjort att det har inte varit så oerhört respektfullt att gå på detta kontor, å det är det att flertalet av de här brukspojarna har börjat utan någon annan utbildning än folkskola som springpojkar på detta kontor, å sen matas på vidare, så det finns ju flertalet exempel, kassörer, han var smedpojke bara å började som kontorspojke. Jag har en gammal farbror som var hit i midsommar som hette Kalle Erfström, han började som springpojke. Tore Brink som var kassör nere på Friggesunds förvaltning han började som springpojke å hans far var murare här, så på så vis har det gått lättare att få.

- Det tror jag också

- Ja, men sen då det gäller inspektor å förvaltare å så där har nog distansen ökat lite. Jag kan ju bara säga det att jag har ju jobbat i 35 år kanske med Hahne, men han säger Erik än i dag han. Jag har försökt sagt du åt en nån gång men har aldrig lyckats fått den att säga du åt mig. Det kan hända att han sagt någon gång i vredesmod på den tiden när jag var smed å med i fackföreningen å ordförande där, då kan hända att vi hade vissa duster.

- Har du varit ordförande i fackföreningen?

- Ja, i metallavdelningen.
- Kanske du kan berätta lite om vilka svårigheter fackföreningen här har haft. Det har vart löner förstås, det förstår jag.
- Ja, om man ska berätta lite om den fackliga, det fackliga arbetet här så före 1938 minns jag inte så mycke för då var jag ju inte med, jag var för ung då, men från 1938 å framåt har jag ju varit med hela tiden å har varit fackligt ansluten på ett eller annat vis. Å då bildades ju metallavdelningen här.
- Vad var det innan?
- Innan var det skogs- och flottnings å den bildades 1919 har jag för mig. Jag förstår inte, många gånger har jag funderat över det där varför det inte bildades metallarbetarförbundet bildades 78-77 eller nåt, å här var det ju en topp om man räknar på att det var 75-100 personer som var sysselsatta i järnhanteringen, men det bildades ingen facklig avdelning på Strömbacka förrän i slutet av 10-talet. Å vad det är som har gjort att det inte.
- Det är väldigt konstigt, i Moviken är det samma sak, det var väldigt sent. Men jag undrar om det inte kunde bero på att dom inte bara var järnarbetare, utan att dom fick syssla med så mycke annat också. I Moviken var dom ju lika mycke i skogen.
- Jo, naturligtvis, men åtminstone här var dom nog till största delen av året i kontakt med järnhanteringen på ett eller annat vis. Jag har en annan tro förstås, men om han är verklig, jag tror det är det religiösa som har gjort det.
- Tror du det?

- Ja, genom att i sekelskiftets början var det väl rätt starka religiösa strömningar här, å det vet man ju att frikyrkliga människor utav den tidens anda dom var svår att organisera fackligt sett. Eller också var det så att dom ansåg att bolagsledningen var så, att det var så god kontakt ändå, att det inte behövdes. Men det var vissa stridigheter när fackföreningarna började, det vet jag. För det har jag ju hört berättas att det var hårda tag då.

- Jaha, ja, det är märkligt att det kommit så pass sent.

- Ja, det är oerhört märkligt dä, för, men jag tror att det ligger nånting i det där, för det var en väldig fart då på den religiösa sidan här.

- Ja, det märker man ju, det har jag ju hört fortfarande att.

- Men då som sagt var metallavdelningen den bildades 1928, det var vi då som jobbade uppe i smedja som övergick till järn- å metall för vi ansåg att dom bättre kunde liksom ordna upp våra löner, å det visade det sig att det kunde dom å förstås. Då blev jag ordförande i den där avdelningen, jag var väl kanske lite stor i truten i vanliga fall, men samarbetet med inspektor Hahne, det gick bra. För att det var givet att han höll på sitt ibland å jag på mitt, men i regel så löste det sig på ett eller annat vis, å jag ser senare sen jag lämnade den där saken, å på senare år att det är väldigt svårt att göra sig gällande för en ordförande för dels så måste han naturligtvis kunna räkna lite å han får ju inte titta enbart på vad som sker idag utan han måste titta lite framåt å så har han ju den där otacksamma uppgiften

- att ibland få försvara oförsvarbara handlingar. Det har ju tagit knäcken på många bra pojkar.
- Det är nog en svår mellanställning det där.
- Ja, mellanställning, det är väl snarare en spjutspets som alltid törnar emot, för att det fordras nog ett visst lugn å jag skulle inte klara av det nu åtminstone.
- Om vi fortsätter att tala om bolaget här, vid vilka tillfällen, eller på vilket sätt grep dom in i människornas liv med hjälp?
- Ja, så där spontan hjälp vet jag väl aldrig att dom gjorde, liksom i bolagsnamn så att säga, utan det var väl mera det att dom högre tjänstemännen på privat väg kunde ge ett handtag. Annars så fanns det ju vissa fonder å så som grep in, det var väl närmast vara en å det var den som vi kallar för Lindmansfonden som gav dom en viss pension först på 6 kronor å 36 öre, å så den där femman till jul plus en råglimpa å en vetelängd å ett kolhuvud å det fortgår än i dag.
- Får dom det?
- Det får dom än i dag dom gamla.
- Alla här?
- Dom gamla. Dom så att säga har tillhört Strömbacka bruk. Om vi säger som svärfar å Arvid ... dom får, men nu tror jag den där femman har ökat till 30 kronor.
- Det borde den ha gjort.
- Jodå. Men sen vet jag att vid särskilda trångmål, jag vet att det har hänt sjukdomsfall, det kan ha varit en stor barnfamilj som skulle ökas utytterligare, så vet jag att det var inte alls ovanligt att ett par utav barna fick gå

på herrgårn å få sitt middagsmål under den vecka som mamma var upptagen, det hände, det vet jag. Men det var ju helt privata initiativ.

- Å sen mer officiellt var det väl det här med läkarvården, den var väl fri för de anställda?

- Ja, den var fri för de anställda. Det var väl någonting som var genomgående för alla järnbruk i Sverige.

- Det tror jag nog det var.

- Å likaså den där förundersökningen som var, när vi var en 13-14 år så där fick vi ju gå till doktorn. Så det sköttes ju. Det är det som numera skötes av skolan förstås. Det var det att man fick arbetsbok. Det sköttes då utav företaget. Å som sagt var läkarvården var fin, men det var väl en löneförmån.

- Var det några andra förmåner som hörde till lönen, var det några naturaförmåner?

- Ja, det var ju ved, man fick väl köpa veden extra billigt, jag tror den kostade 1 krona kubikmetern å sen var det ju fri hyra inte annat jag minns, å så var det väl också fritt lyse till viss del, för då hade ju bolaget egen kraftstation, å jag tror att den första kontakten som sattes in hos oss den fick vi betala med 5 kronor/år, å likaså om vi skulle ha lyse i farstun fick vi betala, det var ett enhetspris. Det ökade på med 5 kronor för varje, men själva lampa i köket det var gratis. Å då var det ingen behörig elektriker precis utan det var klensmeden som bor här ... han var elektriker. Så jag minns att om det vart nåt fel bruka han komma å känna efter om det var ström, han la fingret i lamphållarn. Det var ju likström, så det var ju inte så farligt.

- Sen hade dom de här kofödorna då?
- Ja, sen hade dom de där kofödorna då förstås. Å där var det väl lite grann, åtminstone längre tillbaka, längre tillbaka än vad jag minns, men som jag har hört berättas, men där kom rangskillnaden mest in. Mästersmeden hade väl lite större jordbit än de andra. Men sen vet man väl inte om de där kofödorna på senare tid var någon direkt förmån, för gick dom å jobba på nånting annat så hade dom väl nån 25-öring om man mindre för att dom hade kofödorna. Så det åt upp sig själv så att säga.
- Vad var anledningen till att det är slut på kofödorna nu?
- Då är väl både lönsamheten å bekvämligheten skulle jag tro.
- Så det har självdött?
- Ja, det har det.
- Var det vanligt att man hade mer husdjur än de där korna?
- Ja det var nog vanligt att dom hade en gris å eller två förstås. Men nåt annat utöver det fanns det väl inte. Förstås.
- Ja, det hjälpte väl till till kosthållet?
- Ja, han brukar ju alltid säga det svärfar att det var ju korna som klara mig.
- Ja, jag har hört honom säga det också.
- Det gav ju i alla fall mat.
- Hur var det med jakt å fiske? Kunde man gå å dryga ut med det också?
- Fisket gick det att dryga ut med, men jakten var mera förbehållen de mer välsituerade, men det är klart att det smygsköts nog nån hare här å där, men det var nog mycke svårt,

för på den tiden var det så att säga, den högre utav skogens folk också intresserade av jakt.

- Men det var förbjudet alltså?

- Ja, det var nog i regel förbjudet, åtminstone på områden som låg så till att dom kunde nå dit på den tiden dom fick.

- Jag har hört att du själv är med i jaktlag här, hur länge har du varit med i det?

- Ja, det började, vi fick ju börja å jaga älg här tillexempel det var väl i början av 50-talet, det blev allemansrätt då å jaga älg, men den allemansrätten innefattar också dom som arbetar åt Iggesund å som arbetar i skogen, så det gick väl, jag har varit med i en 15-16 år eller nånting, så det är inte så gammalt.

- Vad jagar du då?

- Jag jagar allt.

- Allt som finns att jaga?

- Ja, allt som är lovligt ska man väl säga.

- Går du ut ensam eller är ni i lag.

- På älgjakt är vi hela lagena förstås, men annars är jag mycke ensam, men det är klart att ibland så är det väl nån kompis med, å nu sen Fred har växt upp har jag han med förstås.

- Är ni ett lag annars här i Strömbacka?

- Ja, vi är ett jaktlag när det gäller älgjakt så. Då är vi ett jaktlag.

- Hur delar ni då?

- Vi portionerar ut i så många högar som vi är deltagare

å sen så lottar vi.

- Å den som har skjutit?

- Han får ingenting mera än vi andra får.
- Så det är riktig broderskap?
- Det enda han så att säga får lägga beslag på är hjärta å eventuella horn.
- Har du hund?
- Ja, nu har jag bara en, jag har haft två men jag har inte skaffat mig nån mera än, det blir väl hoppas jag. Jag har en drever som går på älg å rådjur, men rådjur har vi inte fått skjutit nånting.
- Jaså, hur är det med fågel?
- Jodå, nog finns det fågel nu.
- Jag tänkte fråga dig lite mer om de här religiösa vi pratade om, det intresserar mig en hel del, tror du det var motsättningar mellan dom som inte var anslutna till det religiösa å dom som var med?
- Jag tror inte det var motsättningar på så vis att det liksom var en konflikt som man kunde se, men som sagt var jag tror att om man säger som så att dom som var anslutna å som kom i kontakt med dessa religiösa strömningar å anslöt sig till religionen det fanns ju på den tiden både missions å pingstvänsförsamlingar, dom var nog på sitt sätt mindre radikal om jag så säger, det var väl det där det skämde till. Dom levde kanske efter den där paragrafen i bibeln där det står att man ska vara överhögheten underdånig. Dom tog nog den bokstavligen den.
- Sen har det funnits loge, godtemplarorden också?
- Ja, det har det gjort ja, å det fanns ju, när jag växte upp en ...barnloge som matade på denna grundloge som det hette, å den där logen den var ju naturligtvis ett av dom nöjen, ja,

ett, det var väl det enda nöje som fanns för att i regel var väl alla under 20 år ansluten till logen, det var ju inte fråga om nånting annat, det var väl först sen ungdomen hade kommit ut å gjort rekryten å så där som dom kom på en del andra tankar, det var ju svårigheten först å främst till å ta sig nånstans, särskilt då vintertid per cykel, det var ju svårt, å denna loge, där hade vi ju i alla fall ett hus, det var bara det att vi inte fick dansa där, nej, i överlåtelsepapperen till det där huset, huset var ju bolaget, men godtemplarlogen hade fått dispositionsrätten på denna lokal på grund av att det var meningen att dom skulle bygga en lokal, dom var ju så pass stark då att dom ansåg sig kunna bygga en lokal, nu minns jag inte om det är den nya skolan eller om det var något annat, men jag tycker det ska vara där folkskolan ligger idag, där dom tänkte bygga, men då blev det ju så att dom skulle bygga en ny skola här, å i stället fick då logen dispositionsrätten till den där gamla skolan, nuvarande Strömbackagården. Å i dessa papper ingick det då förstås vissa bestämmelser om hur det skulle handhas, å däribland fick det icke förekomma dans eller politiska möten eller föredrag, å likaså skulle den stå öppen å vara uppvärmd i folkets tjänst när så erfordrades. Det var under den tiden kapellet gick å använda, då var det uppvärmt, det fanns ingen värme alls i det annat än dom hade på julottorna, dom tog upp smältstyckena å la.

- Gjorde dom det, i kapellet?

- Ja, visst. Det hände.

- Det var ju utmärkt idé i och för sig, men det måste ha varit kallt.

- Jag minns inte, men när det fanns bara en kamin som det eldas i framme i kapellet å det hade avancerat så långt att det stod två fotogenkaminer i gången där te å hålla värmen, det minns jag, men jag har hört berättas att dom tog upp smältstycken.

- Då var det nog kyligt.

- Jodå, den där dansparagrafen i det där protokollet, det var jag med å tog bort.

- Jaså, så ni fick bort det.

- Vi fick bort det. Det var ju en del äldre som var väldigt konservativ å höll styvt på det där att det skulle inte få dansas, ringlekar fick gärna lekas, men inte dansas efter en grammofon förstås, men vi var tre stycken som var i en kommitté som skulle ordna nåt trevligt till en trettondags-helg, å då hade jag väl kommit upp i en 16-17 års åldern då förstås, jag var väl lite tuff å kanske, så jag minns på 13-dagsafton var vi upp till förvaltar Brolin då som var här på den tiden å fråga han om det inte gick an att få dansa åtminstone med stängda dörrar. Jo, sa han, det brydde han sig inte nå om bara vi inte släppte in nå utomstående. Å det blev en väldig debatt där på kvällen på logemötet å tala om att vi hade varit dit. Vi hade först å främst ingen rätt att gå å underhandla om lokalens handhavande, men i alla fall så dansades det efter den dan.

- Men det var ju en förbättring.

- Vad tog dom vägen annars när dom ville dansa, dom kunde ju inte vara ute på vintern i alla fall?

- Nej, å som sagt var före, före Bricka Folkets Hus som finns i socknen så minns inte jag att det var någon inne-

dans annat än i Delsbo. Å när jag säger närmare än i Delsbo det var ju lång väg på den tiden det.

- Å dom politiska mötena som inte fick hållas där, höll ni till i fackföreningen då sedan. Var det också struket då också.

- Jag minns inte att fackföreningen var nekad där nån gång heller, men nu får ju politiska möten vara där å, dom fick ju vara där på senare tid, men jag skulle knappast tro att det gick an före kriget, men det där lättades väl upp lite grann, så jag tror att det gick ett steg första politiska mötena till ytterlighetsåsikter fick komma, så då var det väl bägge som fanns på kanterna då, nazisterna å kommunisterna som inte fick vara där.

- Om vi återvänder till den här barnlogen där vi börja, vad hittade dom på för att roa er ungar då?

- Jo, det var mycke mycke trevligt, jag har då, allt, det var en bra ungdomsledare, för Ingrid Karlkvist var bra på det där, å dom greja mycke å gick in för det med ett väldigt intresse för det. Dom hade lekar utav olika slag å vi fick lära oss mycke där, mycke vad man kan kalla för allmänbildning i lägre mått så att säga. Gåtaftnar å allt sånt där, det lärde ju en å tänka.

- Så dom ordna sådana där saker?

- Ja, å så hade dom ju årligen i grundlogens regi en barnfest som man såg fram emot. Det var varje annandagjul då med risgrynsgröt å sånt där, så, på sommartid höll dom även utflykter å så där nån gång då å då, så det var nånting som så att säga var medelpunkt för ungarna i alla fall.

- Hur gammal fick man vara innan man måste gå ur barnlogen

- Man behövde aldrig gå ur, det var bara det att man måste vara 7 år innan man gick in så man skulle kunna ta vara på sig själv så att säga.
- Så att det blev både lite äldre å yngre?
- Ja, å sen var det det att grundlogen var rätt stark på den tiden, så det var ju medlemmar som hade växt upp i de högre åldrarna som kom på dessa barnlogemöten, det var inte ovanligt att det var 3-4 stycken i 20-25 årsåldern som var där å greja.
- Har logen betytt mycke för nykterheten häromkring?
- Huruvida det har betytt nånting för nykterheten det låter jag vara osagt, det är klart att om man tittar ut på ungdomen idag å när vi växte upp, så då ser man, å tittar bara på Strömbacka så att säga, så ser man ju skillnaden, nu är det där väl en tendens som går över hela landet att dom börjar med alkohol i mycket yngre åldrar, men jag tror inte jag minns, jag kan inte säga nån utav mina kamrater som börja just å smaka sprit före 19-20-års ålder.
- Jaså.
- Nej, jag tror inte det, det var inte vanligt att dom gjorde det, det var sårfall. Det var nog ett lika stort sårfall då som om nån av de där yngre nu skulle vara intresserad av godtemplar nu. Så det har vänt alldeles.
- Men på det viset betydde det förstås.
- Det gjorde det förstås. Men jag tror att den hade ännu större betydelse även om man sen kom bort från logen å så där å börja på å ta sig ett glas, så tror jag att den hade ännu större betydelse för att man liksom lärde sig en viss demokrati, man lärde sig att underordna sig ett beslut av

- en majoritet å man lärde sig läsa på ett annat sätt vill säga. Det tror jag åtminstone för min del att det, att jag hade varit mycke fattigare om jag inte varit med i logen, det tror jag säkert. Absolut. Det var liksom en skola, särskilt när man var intresserad av att läsa å inte hade möjligheter.
- Dom hade ett bibliotek?
- Dom hade ett bibliotek ja, å så hade dom liksom en studiecirkel å så där då. Man försökte lära sig esperanto å engelska å så där, men man såg vilka svårigheter det var, när man sen har försökt lära sig med lärare, så hör man ju hur långt på sidan man var i alla fall när man försökte själv.
- Men det var ju goda försök.
- Javisst, å det var trevliga kvällar. Jodå, så logen hade man nog nytta av. Dom ordnade en skidtävling varje år för barn å det var ju såna saker man såg fram emot.
- Det är klart, grundlogen ordnade den mera officiella tillställningar där folk utifrån kunde komma?
- Just ja, å sedan vet jag inte, jag vet inte om det där tillämpas nu så mycke, men då så gjordes då, mycke såna där kamratmöten, det var ju nånting, det var ju indelat dessa loger i distrikt å kretsar, å en kretsloge bestod då utav en 6-7 loger, närliggande varandra, så vi tillhörde då nånting som kallades för Dellen-kretsen. Å det var då logerna i Strömbacka, Västansjö, Norrbo, Brännås, å då skulle det ju vara precis som det är i alla sammanhang bestämda kvartals å årsmöten, för denna krets, å där i samband med det var det ju alltid kamratmöte som man säger, ett samkväm, å däremellan blev det alltid på detta kretsmöte utsett

en eller två loger som skulle ordna ett sånt där emellan, å det där gjorde det att de for nästan mangrannt, för logerna var aktiv på den tiden, så det var trevliga tillställningar. Dom samlade ihop mycke folk, åtminstone för den tiden mycke folk om man säger.

- Så hade dom väl basarer också tycker jag mig ha hört?

- Ja, det hade dom, å jag har än i dag tänkt på hur det där egentligen skulle kunna gå ihop, men det var väl bristen på det för annars skulle väl ingen människa gå dit förstås. För det var ju en samling spel, basarstånd så att säga, man peka rätt, drog blommor å tog tombólalotter å så där, det var ju ingenting annat.

- Men det var väl en stor händelse bara det förstås?

- Ja, det var väl det, för om man säger en sån lokal som var här så fanns det ju ingen möjlighet att ha dans samtidigt inte, utan det var enbart dessa stånd som de sa. Jag vet inte, jag tror inte ens en gång att det var kaffeservering här heller. Å varmkorven den hade ju inte kommit då heller.

- Är det i samband med brukets nedläggning här som logen har dött ut, eller beror det på folket själva, på intresset?

- Ja, jag tror nog det beror på, jag tror det har berott på logen i mångt å mycke. Jag tror att hela IOGT har varit för mycke inåtriktat. Det har ju varit nu på TV att dom har börjat på å svängt. Dom har haft intervjuer från deras sammankomster å så där, så att jag tror att dom har haft det har gått så långt med dom att dom har blivit en samling för inbördes beundran.

- Dom har inte följt med sin tid?

- Nej, det där är ju från samhällets sida, så har ju folket följt med, å så har det blivit en radikalare syn på allt vad alkohol heter, alkoholskadade, å försäljning av alkohol, så det har liksom lättat på ett sätt, å det har liksom töjts distansen, så att dom har blivit ouppnåerlig. Känner sig själv som ouppnålig. Det tror jag det är. Att det har gjort det att det är inte bara här som logerna har.

- Nej det är ju hela landet, dom tappar ju folk.

- Ja, det är väl där det ligger. Jag tror att med en utåtriktad verksamhet har dom bestått än i dag. Men det är mycket svagt.

- Vad fanns det annars för föreningar här i Strömbacka, en skytteförening hade ni, den var du kanske med i?

- Den skytteförening som fanns den minns jag inte nånting utav, sen var det en som var sporadisk bara, i slutet av 30-talet. Det blev aldrig nån aktivitet i den. Sen har vi haft en arbetarkommun förstås, socialdemokratiska arbetarkommunen, där har vi ju gjort vissa saker. Det är inte så långt tillbaka som det har märkts resultat från den, tänk bara på pensionärshemmet i Strömbacka, det är en frukt utav en diskussion på ett arbetarkommunmöte här i Strömbacka.

- Jaså.

- Ja, det var det första som byggdes här i socknen så att säga, å utredningen som gjordes för att detta skulle byggas, den motionerades från en fullmäktigeledamot som var medlem i arbetarkommun, vi hade diskuterat det där. Å så hade vi en ungdomsklubb här, en socialdemokratisk ungdomsklubb här. Å den var ju rätt aktiv. Å så har vi haft idrottsförening här förstås.

- Jaså har ni haft det, när kom den till?
- Ja, det kom i början av 30-talet, det gjorde den. Det var mest fotboll förstås, men på senare år har ju aktiviteten domnat ner, det är väl mopederna som har tagit överhand.
- Vad finns det kvar för föreningar på Strömbacka nu?
- Det finns egentligen ingenting som är aktivt i föreningshänseende, å det är ju väldigt synd, för individerna skolas väldigt bra te å vara med i föreningar vara vilken förening det vill. Det finns ingenting kvar. Det enda som finns kvar är väl egentligen skogs å flottningsföreningen, fackföreningen som har nåt möte då å då, men det är väl mera nödtvunget dä å, å jag skulle tro att det är ganska så liten procent som går dit när dom har möten.
- Ni som bor kvar här nu, å som har upplevt hela den här nedgångsperioden, hur känns det att bo här på Strömbacka idag?
- Nu är det väl det att jag har svårt att tänka mig att bo någon annan stans jag, åtminstone om jag säger det, inte nån annan stans, men på nåt annat sätt. Jag har väldigt svårt att tro att jag skulle kunna omställa mig direkt till att bo i ett hyreshus i en tätort. Det är på grund utav att jag har vissa aktiviteter på sidan om, som jag har sagt har jag hunden som jag vill ha plats åt ute, jag har ett potatisland nere där som är liksom ögat, jag sätter potatis tror jag åt halva släkten, men jag tycker det är roligt att hålla på så där ute lite grann, så men som man ser vad som har hänt med själva Strömbacka, det måste jag nog säga att dom som har bestämt hur det skall utvecklas här, kanske

inte på dom som ska bestämma hur det ska utvecklas här utan dom som så att säga ansvarar för ägandet utav marken å deras gravstenar ska det sannerligen inte stå att dom är kulturbevarare. För att om vi åker neråt upplandsbrukena så är det snyggt å städat kring de gamla herrgårdarna trots att dom är obebodd, så kan man inte säga att det är här. Det finns en hel del sådana där saker man kan peka på med lite granna hjälp, å äger man nånting så har man ett visst ansvar för et, å även om man äger mark, så har man ett visst ansvar hur det ser ut, å tar man bort en sak så borde man nog sätta dit nåt annat i stället. Det är det jag tycker inte blir gjort.

- Är det vemodigt att se.

- Det är vemodigt att se hur det går på det där sättet, för att jag tror inte om dom som verkligen äger det, om dom skulle se det så tror jag inte att dom skulle tycka att det är riktigt. Sen är det det att vi som har blivit uppväxt här vi har väl kanske en annan känsla för et.

- Det har ni naturligtvis, en starkare känsla för det.

- Så det är väl.

- Hur är förhållandet mellan er som bor kvar här. Ni är ju inte så många, träffas ni som förr å. Är det samma enkla umgänge? Ränner ni ut å in hur som helst hos varann.

- Ja, vi som är gamla strömbäckabor, det tror jag väl att respekten för varann är mindre än för dom som har flyttat hit. Det tror jag. Det är nog så. Man känner att man har mera att prata om, att man är mera på samma våglängd så att säga. Dom vet ju vad man pratar om, å om man nämner namn ifrån vår barndom så är dom inne på dom, det är svårare med dom som är nyinflyttade.

- Men du trivs här fortfarande?
- Åja, å jag kan inte förstå dom som åker härifrån å känner det som en plåga att åka hit tillbaka. Det tycker jag är egendomligt förstås, för vi har ju allt här i alla fall.
- Ja, nog tycker jag det verkar fint.
- Ja, å det kommer aldrig att bli trångt här.
- Det kan det inte bli.
- Så att det tror jag nog att det går att trivas här. Å vi säger bara, det är svårt att få igång nånting här på Strömbacka. Men det tror jag är lika överallt. Å det är den där förbaskade TVn förstås, den hängs. Men vi har ett strålande exempel, å det var midsommar nu. Logen försvann ju, men vi, å även där har vi nånting att dom inte behöver vara här så länge förrän dom får en viss känsla fört. Vi frågade då på personalavdelningen på Iggesund om vi fick ordna på herrgården, men vi fick så att säga ett mellan- ting till svar, för dom säger det att ni får gärna använda köket, men ingenting mera, andra aktiviteter får ni hålla till utanför. Å dom motiverade det på ett sakligt sätt, så det är ingenting att säga om det, dom var rädd för en viss inblandning utifrån så att det skulle bli på gränsen till offentligt å det var dom ju rädd för, men det där resonemanget det kom ju så att skogschefen Daniel Zacco vill säga, å förvaltarn här Gränge å det var väl också nån mera som fick reda på resonemanget vid en träff som dom hade uppe här, å en utav fruarna som serverade där var med i själva det där ordnandet å tala om det för dom. Å på ett par dagar så vände det där alltihop, å vi fick ha hela nedervåningen som vi hade begärt för ortsbefolkningen på mid-

sommarn å jag pratade just då på kvällen med skogschefen å fick berätta om det där halvt om halvt negativa resultatet vi hade nått första gången, å han sa det, att dom bor för långt borta, dom vet ingenting om hur det här är, jag bodde här bara i tre år men jag har en känsla för Strömbacka som jag inte kan förklara ändå.

- Han trivdes väldigt bra här tror jag.

- Ja, jag tror det.

- Jag har hört det.

- Så det är nog, å det är givet, att har man bott på en plats som jag har gjort i 47 år så skulle jag väl tro att man tänker tillbaka på hur man har slitit illa hur man har varit lycklig så överväger väl det senare så pass mycke att man kan aldrig ändå otrivas här.

- Men då hade ni roligt?

- Då hade vi roligt. Jag minns då. Men det är länge sen.

Men jag vet inte nu om dom har fettisdagskjutar så där, men det hade vi.

- Jag har aldrig hört talas om det innan jag kom hit heller.

- Men jag har varit med på själv, så jag vet att det har hänt. Då har hänt.

- Å så åt ni fettisdagsbullar förstår jag?

- Ja, det gjorde vi. Då var väl nånting från katolska kyrkan då kanske att katolikerna, eller munkerna fick äta ett visst just den där den.

- Det kan det vara mycke, men det vet inte jag.

- Jag tycker jag har hört det ja.

- Ja, det finns säkert en förklaring. Det ska jag ta reda på